

Колодій І. М.,

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри формування та розвитку
професійної компетентності персоналу ДКВС України,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0001-7811-2457

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ЗАСУДЖЕНИХ ЯК СКЛАДОВА ЇХ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

У статті досліджено поняття «ресоціалізація засуджених» з урахуванням різноманітності сфер його використання. Проведено аналіз сучасного стану виконання 5 стратегічної цілі в частині розроблення, апробації та реалізації корекційних програм. Визначено проблеми та перспективи реалізації програм диференційованого правового впливу (загальновиховних і корекційних). Зауважено про потребу систематичного підвищення кваліфікації персоналу відділів соціально-виховної та психологічної роботи, який здійснює реалізацію програм диференційованого виховного впливу на засуджених. Доведено необхідність упорядкування чинного кримінально-виконавчого законодавства з урахуванням впровадження інноваційних форм і методів соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими.

Ключові слова: засуджений, виправлення, ресоціалізація, стратегія реформування, загальновиховна програма, корекційна програма, корекційна робота.

Постановка проблеми. Реалізація взятого Україною стратегічного курсу на інтеграцію до Європейського Союзу зумовлює актуальність заміни карального підходу в системі виконання покарань на реабілітаційний. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 № 1153-р було схвалено Стратегію реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та операційний план її реалізації у 2022–2024 роках [1], у яких визначено основні стратегічні цілі реформування пенітенціарної системи, у тому числі вдосконалення методів та інструментів виправлення і ресоціалізації засуджених та їх подальше впровадження.

Реалізація зазначеної стратегічної цілі передбачає виконання низки завдань: впровадження оцінки криміногенних ризиків

та індивідуального планування в діяльності органів та установ виконання покарань; розроблення та впровадження корекційних програм, у тому числі з урахуванням залежностей засуджених; удосконалення системи психологічної допомоги засудженим та особам, узятим під варту; удосконалення механізму співпраці між установами виконання покарань, уповноваженими органами з питань пробації, релігійними і громадськими організаціями; зміна підходів до залучення до корисної зайнятості засуджених та осіб, узятих під варту; створення додаткових стимулів для залучення засуджених до праці як засобу ресоціалізації; розширення можливостей для здобуття засудженими формальної (загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти), неформальної та інформальної освіти (у тому числі з використанням дистанційних технологій); удосконалення системи організації доступу до інтернету засуджених та осіб, узятих під варту.

Зазначені процеси передбачають, що розроблення та впровадження програм диференційованого виховного впливу на засуджених нині є пріоритетним завданням Міністерства юстиції України та Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, яке має на меті зменшення рівня повторної злочинності шляхом впровадження дієвого інструментарію для зміни поведінки, виправлення та ресоціалізації осіб, які увійшли в конфлікт із законом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «ресоціалізація засуджених» є доволі різноплановим і використовується низкою наук гуманітарного спрямування та галузей права: психологією, соціологією, педагогікою, кримінологією, кримінальним і кримінально-виконавчим правом тощо. Огляд проблематики ресоціалізації засуджених проводили дослідники юридичної та психологічної науки, зокрема: В. В. Василик, Р. В. Ващенко, Д. Є. Заїка, М. Ю. Кутепов, В. А. Львовчкін, В. В. Сулицький, С. О. Чебоненко, Д. В. Ягунов та ін. Однак особливості практичного впровадження програм диференційованого виховного впливу на засуджених як однієї із форм їх ресоціалізації на сучасному етапі реалізації Стратегії реформування пенітенціарної системи до 2026 року є недостатньо дослідженими.

Формулювання мети. Метою статті є дослідження сучасного стану, проблем та перспектив впровадження і реалізації програм диференційованого виховного впливу на засуджених в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України.

Виклад основного матеріалу. Після закінчення терміну покарання засуджений знову потрапляє до суспільства, норм і законів якого він повинен дотримуватися, але не завжди може це зробити через специфічні особистісні особливості та виражену соціальну дезадаптованість. Саме тому на перший план у роботі закладів, що виконують кримінальні покарання, виступає проблема ресоціалізації засуджених [2, с. 157].

Загалом процес ресоціалізації як корекції поведінки являє собою складний механізм впливу на особистість з метою модифікації особистості стосовно соціальних потреб. Це передбачає фахове втручання ззовні, зокрема з боку пенітенціарного вихователя, у процес перевиховання особи з метою узгодження її поведінки із соціальними вимогами, що керуються відповідними нормами соціального співжиття, загальновстановленими моральними цінностями [3, с. 148].

Науковець Д. В. Ягунов визначає ресоціалізацію як «напрямок державної соціальної політики, спрямований на надання комплексу соціальних послуг засудженим, які відбули чи відбувають покарання, та особам, для яких ув'язнення обрано як запобіжний захід, з метою їх повернення до суспільства і включення як здорових і повноцінних його членів» [4, с. 11].

Дослідники Р. В. Ващенко і В. В. Сулицький вважають, що «ресоціалізація являє собою процес виправлення засудженого, формування в нього правослукняної поведінки, стимулювання до такої життєвої позиції, що відповідає соціальним нормам, на основі відновлення, збереження та розвитку соціально корисних якостей і відносин, подальшої адаптації до самостійного життя на волі» [5, с. 30].

Василик В. В. розуміє ресоціалізацію як «процес позитивних змін особистості засудженого внаслідок застосування правових, організаційних, педагогічних, психологічних, виховних та інших заходів впливу з метою усунення негативних ціннісних оріє-

ентирів засуджених, наслідків їх ізоляції, закріплення результатів виправлення, надання їм допомоги після відбуття покарання та сприяння їх адаптації в соціальному середовищі» [6, с. 37].

Львовчкін В. А. розглядає процес ресоціалізації як «мету виправлення засудженого, формування в нього правослукняної поведінки, стимулювання зайняти таку життєву позицію, яка відповідає соціальним нормам, через відновлення, збереження та розвиток соціально корисних якостей і відносин під час відбування покарання та соціальної адаптації після звільнення з місць позбавлення волі» [7, с. 8].

У законодавстві України поняття ресоціалізації визначено як свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві (ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України) [8].

Ізосімова К. С. стверджує, що «кожен крок у процесі ресоціалізації засудженого має певні системні характеристики, але будь-який вплив здійснюється на один і той самий об'єкт – девіантну особу, яка повністю або частково через певні об'єктивні або суб'єктивні причини втратила якусь частину своїх позитивних якостей» [9, с. 19].

Кутепов М. Ю., обґрунтовуючи ресоціалізацію як процес, зазначає, що «ресоціалізація є обов'язком держави, вона повинна мати гнучку систему заходів, яка передбачає індивідуальний підхід до кожного засудженого. Соціальна, виховна та психологічна робота із засудженими повинна бути комплексною та мати реальну практичну спрямованість на виробничу працю, навчання, саморозвиток, корекцію негативних психічних станів засудженого тощо» [2, с. 157].

Чебененко С. О. аргументує позицію, що «соціально-виховна робота містить у собі три основних компоненти: виховну роботу, тобто вплив на духовний і фізичний розвиток засуджених, корекцію їх поведінки з метою досягнення позитивних змін особистості; соціальну роботу, тобто надання засудженим допомоги у вирішенні соціальних проблем, сприяння поновленню і розвитку соціально корисних зв'язків та реінтеграції їх у суспільство; психологічну роботу, тобто надання засудженим

психологічної допомоги, зниження психотравмувального впливу умов позбавлення волі на особистість» [10, с. 99].

Соціально-виховна та психологічна робота із засудженими проводиться відповідно до вимог ст. 123 Кримінально-виконавчого кодексу України [8] та наказу Міністерства юстиції України «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими» від 04.11.2013 № 2300/5 [11] і спрямована на досягнення мети їх виправлення та ресоціалізації.

Норми кримінально-виконавчого права, визначаючи порядки та умови проведення соціально-виховної роботи, регулюють відповідно до поставлених завдань суспільні відносини, що виникають при реалізації цієї діяльності, надаючи їм правового характеру. Ба більше, враховуючи, що виховна робота не може бути стихійною та безсистемною, вона завжди має організований, продуманий та системний характер. Ми поділяємо думку О. В. Таволжанського стосовно того, що в Кримінально-виконавчому кодексі України в обов'язковому порядку має бути окреслено не тільки визначення цього поняття, а й цілі та завдання соціально-виховної роботи, форми, методи і засоби їх досягнення, а також компетенція суб'єктів її здійснення [12, с. 40].

Слід зазначити, що існування різних точок зору не заважає прогресивним юристам впроваджувати реінтеграційну модель пенітенціарної системи, яка передбачає, що метою покарання одночасно є і соціальна реабілітація засуджених, у тому числі їх ресоціалізація в умовах установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України.

У контексті дослідження уявляється можливим не погодитися з групою науковців, які стверджують, що «однією з ключових проблем є відсутність повноцінного і комплексного підходу до реабілітації засуджених. Часто корекційні програми обмежуються лише навчанням або професійною підготовкою, не враховуючи індивідуальних потреб та особливостей кожного засудженого, так само, як і не враховуються особливості вчинюваних ними злочинів» [13, с. 162]. Це твердження підлягає сумніву, оскільки згідно з пунктом 4 розділу III Порядку розроблення, реалізації та оцінки результатів проходження програм диференційованого виховного впливу на засуджених, затвердженого

наказом Міністерства юстиції України від 08.11.2021 № 3992/5 (далі – Порядок), програма диференційованого виховного впливу для кожного засудженого визначається персоналом соціально-психологічної служби установи за результатами проведення оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення та відповідно до виявлених індивідуальних потреб [14].

Можемо припустити, що автори статті «Зміст та особливості проведення корекційної роботи із засудженими за злочини проти громадського порядку та моральності» [13] дійшли помилкових висновків, які були зумовлені ототожненням понять «загальновиховна програма» та «корекційна програма».

У розділі I Порядку [14] програми диференційованого виховного впливу за їх спрямованістю чітко розмежовано на два види:

- загальновиховні (програми загальновиховного впливу), метою реалізації яких є задоволення індивідуальних потреб засуджених, зміна їх особистісних характеристик, зокрема рівня вмотивованості, формування просоціальних цінностей, потреб та установок, навичок, які сприятимуть виправленню та ресоціалізації засуджених;

- корекційні, метою реалізації яких є мінімізація виявлених на основі оцінки ризику вчинення повторного кримінального правопорушення криміногенних потреб засуджених, корекція негативних поведінкових проявів та формування у засуджених навичок, необхідних для успішної ресоціалізації, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень, а також підготовка до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя у суспільстві.

Наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» від 16.05.2016 № 1418/5 [15] затверджено 12 положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених: «Освіта», «Професія», «Правопросвітництво», «Духовне відродження», «Творчість», «Фізкультура і спорт», «Подолання алкогольної залежності», «Подолання наркотичної залежності», «Підготовка до звільнення», «Формування життєвих навичок у повнолітніх засуджених», «Формування життєвих навичок у неповнолітніх засуджених», «Підготовка до звільнен-

ня ветеранів війни, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції / операції Об'єднаних сил», які є програмами загальновиховного впливу.

Операційним планом реалізації у 2022–2024 роках Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року передбачено розроблення та затвердження 12 корекційних програм з урахуванням потреб різних категорій засуджених та застосування їх до 50 відсотків осіб, які цього потребують, станом на IV квартал 2024 року. З цією метою наказом Департаменту з питань виконання кримінальних покарань було створено робочу групу з розроблення програм диференційованого виховного впливу (далі – Робоча група), до складу якої увійшли представники Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, громадських об'єднань та проєктів міжнародної технічної допомоги, які виконують свою діяльність у пенітенціарній сфері, і на яку було покладено обов'язок розробити проєкти відповідних корекційних програм.

В основу розроблення проєктів програм було покладено такі принципи: використання доказових методик, когнітивно-поведінкових інструментів та прийомів; відповідність змісту програм криміногенним потребам засудженого; врахування факторів сприйняття засудженого – його індивідуальних особливостей, що можуть впливати на участь у програмах.

У результаті плідної роботи Робочої групи в 2023 році було апробовано і затверджено наказами Міністерства юстиції України 6 корекційних програм: «Я – мама, або все про виховання» (наказ від 18.05.2023 № 1912/5), «Програма психологічної підтримки засуджених ветеранів війни» (наказ від 22.05.2023 № 1961/5), «Вирішення проблем» (наказ від 28.07.2023 № 2707/5), «Підтримка родинних зв'язків» (наказ від 28.08.2023 № 3073/5), «Зміна прокримінального мислення» (наказ від 13.12.2023 № 4262/5), «Керування емоціями» (наказ від 26.12.2023 № 4414/5).

У 2024 році Міністерством юстиції України затверджено ще 6 корекційних програм: «Реабілітація осіб, які вживають психоактивні речовини», затверджена наказом від 14.11.2024 № 3294/5; «Подолання домашнього насильства», затверджена

наказом від 28.11.2024 № 3449/5; «Програма із надання психологічної та психосоціальної підтримки засуджених, зокрема схильних до суїциду, а також про спонукання їхніх поведінкових змін», затверджена наказом від 26.12.2024 № 3735/5; «Соціально-психологічна адаптація до умов позбавлення волі для осіб, уперше засуджених», затверджена наказом від 26.12.2024 № 3741/5; «Свідомий вибір: профілактика вживання психоактивних речовин», затверджена наказом від 26.12.2024 № 3744/5; «Я – тато, або все про виховання», затверджена наказом від 27.12.2024 № 3771/5.

Окрім того, Департаментом з питань виконання кримінальних покарань у 2024 році розроблено та апробовано і Міністерством юстиції України затверджено 2 програми загальновиховного впливу: «Підготовка до звільнення осіб, які тримаються в дільниці соціальної реабілітації» (затверджена наказом від 24.12.2024 № 3719/5) та «Національно-патріотичне виховання» (затверджена наказом від 24.12.2024 № 3720/5).

Реалізація програм диференційованого виховного впливу на засуджених здійснюється персоналом соціально-психологічної служби установи, який пройшов навчання на онлайн-курсі «Впровадження програм диференційованого виховного впливу (загальновиховних і корекційних)», розміщеному на платформі Пенітенціарної академії України, та отримав сертифікат про його завершення. Необхідність проходження курсу закріплена в п. 2 розділу III Порядку та обумовлена тим, що реалізація програм диференційованого виховного впливу на засуджених загалом передбачає наявність відповідного рівня знань, умінь і навичок проведення тренінгових занять, оскільки корекційні програми як вид програм диференційованого виховного впливу реалізуються лише у формі тренінгових занять.

На думку В. В. Дрижака, тренінг як інтерактивна форма групової роботи забезпечує доволі ефективну взаємодію учасників не лише між собою, а й з навколишнім світом, що безперечно сприяє досягненню успіху в різних сферах діяльності, спілкуванню, формуванню впевненості особи у своїх знаннях, діях, поведінці, створенню раціональних та гармонійних стосунків з оточенням, тобто забезпечує впевненість загалом у собі. Пере-

конливими показниками ефективності, результативності та продуктивності проведеного групового тренінгу мають бути: сформована підвищена адекватна, але не зухвала самооцінка учасниками своєї поведінки і дій; помітна, чітко виражена зміна стратегії поведінки учасників у бік конструктивізму; усвідомлене подолання внутрішнього опору та бар'єрів у спілкуванні з іншими учасниками, ведучим та ін. Без сумніву, окреслені поведінкові зміни створять умови для внутрішнього особистісного вдосконалення [16, с. 89, 90].

Планувати тренінг потрібно з урахуванням обмеженості часу у зв'язку зі встановленими правилами внутрішнього розпорядку. Тренінг краще організовувати у пристосованому для цього місці, але в ізольованому від звичайної тюремної обстановки приміщенні, що сприяє такій діяльності. Місця в приміщенні має вистачати для того, щоб учасники могли вільно сидіти в загальному колі не надто близько, не порушуючи зони комфорту, яка для засуджених є важливим чинником, а за потреби – могли поділитися на дрібні групи та виконувати рухові вправи. Тренінг повинен давати засудженому не швидкоплинні емоції, а конкретні знання та практичні навички, які в подальшому він зможе ефективно використовувати у своєму житті [17, с. 164, 165].

Алгоритм визначення ступеня ефективності тренінгових занять у процесі реалізації корекційних програм для засуджених, нормативно закріплений у Порядку, характеризується тим, що завданнями кожної програми передбачено обов'язкове проведення оцінки знань, навичок та установок шляхом заповнення відповідних форм перед та після проходження програми, а також підсумкової оцінки результатів проходження корекційної програми.

Сумнівними видаються висновки А. Г. Долгова, який, досліджуючи питання ефективності реалізації програм виправлення та ресоціалізації засуджених в Україні, розуміє під ними програми диференційованого виховного впливу на засуджених та «визначає низку їх недоліків, зокрема: ... засуджені часто мають обмежений доступ до освіти та можливостей для розвитку професійних навичок за вибором; неврахування гендерних особливостей засуджених жінок під час формування і реалізації

програм виправлення та ресоціалізації засуджених; низька ефективність реабілітаційних заходів та ін.» [18, с. 18–19].

На сьогодні Міністерством юстиції України затверджено та Департаментом з питань виконання кримінальних покарань впроваджено в діяльність установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України 26 програм диференційованого виховного впливу на засуджених, з них 14 загальновиховних та 12 корекційних. Детальний аналіз змістовного наповнення відповідних програм дає можливість стверджувати, що ними покрито всі криміногенні потреби засуджених, які визначає проведена персоналом відділів соціально-виховної та психологічної роботи установ оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення.

Окрім того, Стратегією реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та операційним планом її реалізації в 2025–2026 роках передбачено розроблення, апробацію та затвердження ще 8 корекційних програм, тематика яких буде визначена з урахуванням аналізу результатів оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення засудженими, що проводиться Департаментом з питань виконання кримінальних покарань щороку до 01 березня за попередній рік, з метою виявлення актуальних ризиків та потреб засуджених, щодо яких відсутні програми диференційованого виховного впливу.

Так, на 2025 рік це розроблення, апробація та затвердження проєктів 4 корекційних програм на теми: «Психосоціальні аспекти реадaptaції засуджених – учасників бойових дій», «Резильєнтність як чинник збереження психічного здоров'я», «Формування навичок асертивної комунікації» та «Шлях до надії: реабілітаційна програма для засуджених до довічного позбавлення волі».

Висновки. Провівши аналіз сучасного стану, проблем і перспектив впровадження та реалізації програм диференційованого виховного впливу на засуджених в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України, можемо стверджувати, що впровадження нових форм та методів ресоціалізаційної роботи є одним з важливих кроків у напрямі реалізації Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року.

Ресоціалізація засудженого являє собою безперервний процес, який охоплює комплекс засобів соціально-виховного та психологічного впливу. Застосування корекційних програм як виду програм диференційованого виховного впливу є інноваційною формою роботи із засудженими та водночас доволі дієвим засобом психокорекції засуджених, що має вагоме значення для їх подальшої ресоціалізації.

Корекційна робота має стати основою діяльності персоналу відділів соціально-виховної та психологічної роботи, що сприятиме виправленню й ресоціалізації засуджених та буде вагомим інструментом під час вирішення питання щодо можливості їх умовно-дострокового звільнення.

Разом з тим реалізація програм диференційованого виховного впливу на засуджених зумовлює виникнення низки запитань/завдань:

- систематичне підвищення рівня професійної компетентності персоналу відділу соціально-виховної та психологічної роботи (зокрема, потреба в постійному оновленні знань психологів та начальників відділень соціально-психологічної служби);

- надмірна завантаженість персоналу відділів соціально-виховної та психологічної роботи (зокрема, потреба в залученні до реалізації програм диференційованого виховного впливу на засуджених персоналу інших підрозділів установи виконання покарань та слідчого ізолятора або зовнішніх фахівців).

Зазначені недоліки знижують ефективність корекційної роботи із засудженими в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України і потребують оновленої законодавчої регламентації.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022–2024 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.06.2025).

2. Кутепов М. Ю. Проблеми соціальної адаптації та ресоціалізації осіб, звільнених із місць позбавлення волі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 54. С. 156–159.

3. Дубчак Л. М. Проблеми реалізації ресоціалізаційних програм щодо засуджених в умовах відбування покарання. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2017. № 1. С. 147–155.

4. Ягунов Д. В. Державне управління пенітенціарною системою України: механізми ресоціалізації засуджених : автореферат канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Одеса, 2004. 21 с.

5. Ващенко Р. В., Сулицький В. В. Організаційно-правові питання ресоціалізації засуджених. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики* : щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ. 2002. № 7. С. 29–37.

6. Василик В. В. Виправлення та ресоціалізація засуджених до позбавлення волі в системі засобів реалізації завдань кримінально-виконавчого законодавства. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2 (20). С. 33–39.

7. Львовчкін В. А. Концептуальні питання реформування кримінально-виконавчої системи. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики* : щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ. 2002. № 7. С. 3–12.

8. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#top> (дата звернення: 16.06.2025).

9. Ізосімова К. С. Прийом і тримання засуджених у дільниці карантину, діагностики і розподілу в колоніях мінімального рівня безпеки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 5. Т. 3. С. 127–130.

10. Чебоненко С. О. Концептуальні підходи та наукове забезпечення процесу реформування кримінально-виконавчої системи. *Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції* : матеріали наук.-метод. семінару. Чернігів : Чернігівський держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2002. С. 98–105.

11. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими : наказ Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13#Text> (дата звернення: 16.06.2025).

12. Таволжанський О. В. Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі : монографія ; за ред. проф. В. В. Голіни і доц. Л. П. Оніки. Харків : Право, 2015. 192 с.

13. Бочелюк В. Й., Денисов С. Ф., Заїка Д. Є. Зміст та особливості проведення корекційної роботи із засудженими за злочини проти громадського порядку та моральності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 2 (29). С. 145–166.

14. Порядок розроблення, реалізації та оцінки результатів проходження програм диференційованого виховного впливу на засуджених, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 08.11.2021 № 3992/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1453-21#Text> (дата звернення: 16.06.2025).

15. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених : наказ Міністерства юстиції України від 16.05.2016 № 1418/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0727-16#Text> (дата звернення: 17.06.2025).

16. Дрижак В. В. Організаційно-педагогічні основи реалізації пробаційних програм. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2022. № 2 (9). С. 76–93.

17. Дронов А. Є. Особливості проведення тренінгу в діяльності пенітенціарного психолога. *Юридична психологія*. 2015. № 2. С. 160–167.

18. Долгов А. Г. Формування та реалізація програм виправлення та ресоціалізації засуджених в місцях несвободи України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. Вип. 6. С. 15–19.

Kolodii I.,

PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Formation and Development professional competence
of the Personnel of the State Criminal
and Executive Service of Ukraine,
Penitentiary Academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7811-2457

IMPLEMENTATION OF PROGRAMS OF DIFFERENTIATED EDUCATIONAL IMPACT ON CONVICTS AS A PART OF THEIR RESOCIALIZATION: REALITIES AND PERSPECTIVES IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE STRATEGY FOR THE REFORM OF THE PENITENTIARY SYSTEM

The article examines the concept of «resocialization of convicts» taking into account the variety of spheres of its use. Resocialization of the convict is a continuous process that consists of a complex of means of social-educational and psychological influence.

An analysis of the current state of implementation of the 5 strategic goals in terms of development, approval and implementation of corrective programs was carried out. The use of correctional programs as a type of programs of differentiated educational influence is an innovative form of work with convicts, and

at the same time a rather effective means of psychocorrection of convicts, which is of great importance for their further resocialization. The problems and prospects of the implementation of programs of differentiated legal influence (general education and correctional) have been determined.

The article notes the need for systematic professional development of the personnel of the departments of social-educational and psychological work, which implements programs of differentiated educational influence on convicts. The necessity of streamlining the current criminal law, taking into account the introduction of innovative forms of socio-educational and psychological work with convicts, has been proven.

Correctional work should become the basis of the activities of the staff of the social-educational and psychological work departments, which will contribute to the correction and resocialization of convicts and will be a powerful tool in the course of solving the issue of the possibility of their parole.

Key words: convict, correction, resocialization, reformation strategy, general education program, correctional program, correctional work.

References

1. Ukraine (2022), On the approval of the Penitentiary System Reform Strategy for the period until 2026 and the approval of the operational plan for its implementation in 2022–2024 : order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.16.2022, No. 1153-r, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (accessed 12 June 2025).
2. Kutieпов, M. (2019), "Problems of social adaptation and resocialization of persons released from prisons", *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, Iss. 54, pp. 156–159.
3. Dubchak, L. (2017), "Problems of implementing resocialization programs for convicts in the conditions of serving a sentence", *Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, No. 1, pp. 147–155.
4. Yagunov, D. (2004), State management of the penitentiary system of Ukraine: mechanisms of resocialization of convicts : abstract of candidate of sciences in public administration, Odesa.
5. Vashchenko, R. and Sulytsky, V. (2002), "Organizational and legal issues of resocialization of convicts", *Problems of penitentiary theory and practice* : annual bulletin of the Kyiv Institute of Internal Affairs, No. 7, pp. 29–37.
6. Vasylyk, V. (2020), "Correction and resocialization of those sentenced to deprivation of liberty in the system of means of implementing the tasks of criminal law enforcement", *Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*, No. 2 (20), pp. 33–39.
7. Lyovochkin, V. (2002), "Conceptual issues of reforming the criminal enforcement system", *Problems of penitentiary theory and practice* : annual bulletin of the Kyiv Institute of Internal Affairs, No. 7, pp. 3–12.

8. Ukraine (2003), *Criminal and Executive Code of Ukraine* : Law of Ukraine dated 11.07.2003, No. 1129-IV, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#top> (accessed 16 June 2025).

9. Izosimova, K. (2015), "Reception and detention of convicts in the quarantine, diagnosis and distribution section in minimum security colonies", *Scientific Bulletin of Kherson State University*, Iss. 5, Vol. 3, pp. 127–130.

10. Chebonenko, S. (2002), "Conceptual approaches and scientific support of the process of reforming the criminal-executive system", *Higher school: problems, searches, trends* : materials of the scientific and methodical seminar, Chernihiv State Pedagogical University named after T. Shevchenko, Chernihiv, pp. 98–105.

11. Ukraine (2013), *On the organization of socio-educational and psychological work with convicts* : order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 04.11.2013, No. 2300/5, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13#Text> (accessed 16 June 2025).

12. Tavolzhanskyi, O. (2015), Social and educational work with prisoners sentenced to imprisonment: monograph, ed. by V. Holina and L. Onika, Pravo, Kharkiv.

13. Bochelyuk, V., Denysov, S. and Zayika, D. (2023), "Content and features of corrective work with convicts of crimes against public order and morality", *Bulletin of Criminological Association of Ukraine*, No. 2 (29), pp. 145–166.

14. Ukraine (2021), The procedure for the development, implementation and evaluation of the results of the programs of differentiated educational influence on convicts, approved by the order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.11.2021, No. 3992/5, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1453-21#Text> (accessed 16 June 2025).

15. Ukraine (2016), *On the approval of regulations on programs of differentiated educational influence on convicts* : order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 16.05.2016, No. 1418/5, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0727-16#Text> (accessed 17 June 2025).

16. Dryzhak, V. (2022), "Organizational and pedagogical foundations of the implementation of probation programs", *Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Education. Social and Behavioural Sciences*, No. 2 (9), pp. 76–93.

17. Dronov, A. (2015), "Peculiarities of conducting training in the activities of a penitentiary psychologist", *Legal Psychology*, No. 2, pp. 160–167.

18. Dolgov, A. (2023), "Formation and implementation of correctional and resocialization programs for convicts in places of imprisonment in Ukraine", *Scientific Bulletin of Kherson State University*, Iss. 6, pp. 15–19.